

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

Închinare Sfintei Treimi

La marea sărbătoare a Sfintei Treimi (ziua a doua de Rusalii) fiii Bisericii noastre se unesc să aducă închinare lui Dumnezeu, preamărind deopotrivă pe Tatăl, pe Fiul și pe Sfântul Duh, întru care avem o singură Dumnezeire, una după ființă și întreită în persoane.

Fiindcă Dumnezeu ne iubeste și se vrea știut și recunoscut de noi, El ne-a făcut, dintru început, părtași ai tainei cunoașterii existenței Lui. Încă Adam s-a bucurat de luminata stare a cunoașterii lui Dumnezeu, după o firească podoabă dată lui. Cînd, prin păcat, i s-a umbrît această lumină, lui și urmașilor lui, tot Dumnezeu a venit în ajutor făpturii sale. El i s-a descoperit în continuare omului prin intermediul frumuseții și armoniei universului. Apoi, „în multe rînduri și în multe chipuri a vorbit părinților noștri prin proroci, iar în zilele mai de pe urmă ne-a grăit nouă prin Fiul” (Evrei 1, 1).

Prin Fiul întrupat la ceasul plinilor s-a arătat nouă desăvîrșit tot ceea ce puteam cunoaște mai cu teme și mai adevărat despre Dumnezeu și despre îndurările Sale mintuitoare față de noi. Din cele descoperite nouă de Fiul și în legătură cu Fiul, am înțeles că în împlinirea mîntuirii noastre au fost, sînt și vor fi cu noi: Tatăl, Fiul și Duhul Sfînt — Treimea Sfîntă cea întru o Unime. Aceste Trei Persoane ale Dumnezeirii sînt veșnice, de o ființă și într-o unitate desăvîrșită. Unimea Treimică înseamnă deopotrivă Unul în Trei și Trei în Unul. Cît despre chipul acestei unice existențe dumnezeiești, al Unimii în ființă și al copărtășiei persoanelor Treimice, aceasta este mai presus de minte și nu ne este dat nouă a ști. Semeția de a dezvălui această taină a tainelor se izbește de puținătatea gândului de a se ridica dincolo de zborul credinței. Orice iscodire este pîdită de ispita rătăcirii.

Pentru credința ziditoare, nouă ne este de ajuns să știm și să adevărim că în lucrarea izbăvirii noastre cunoaștem deopotrivă: și pe Tatăl creator, și pe Fiul mîntuitor, și pe Sfîntul Duh sfințitor. Iar în totul, Dumnezeu Unul este cu noi, de la începutul pînă la sfîrșitul acestei minunate opere.

Desăvîrșita unitate a „Unimii celei întreit Sfînte” este pentru orice creștin dreptcredincios icoana neasemnată a unei conclucrări în dragoste și dăruire necetată, cu care Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh ne aduc la viață, ne păstrează vii și ne ajută a ne înălța la viața cea veșnică. Adevăratul și întregul nostru rost este acela de a fi toți una între noi și una cu Tatăl, prin Hristos, întru Duhul Sfînt. Pasul sigur al acestei cuprinderi și părtășii este cu puțință numai în Biserica; ea adună la sîmul ei toți fiii credincioși și, în această universală îmbrățisare, ea îi ține pe toți în aceeași mărturisire și învățare, în duhul dragostei sfînte și veșnice dintre Persoanele Sfintei Treimi, Care unește și făpturile, iar făptura toată cu Dumnezeu prin Fiul, după sfîntul Său cuvînt: „Dacă păziți poruncile Mele, veți rămîne întru iubirea Mea, după cum și Eu am păzit poruncile Tatălui Meu și rămîn întru iubirea Lui” (Ioan 15, 10).

Viața și plinirea Bisericii pe pămînt se lămurește în urmarea acestei cuprinderi unitare și în duhul comuniunii spirituale, sub dumnezeiasca iubire și putere.

Este drept că în calea ei au apărut și nefericite abateri de la adevărul ortodox, dar cu cît aceste cercări au fost mai felurite și mai grave, cu atît Biserica s-a dovedit mai statornică în păstrarea unității sale, pe temelile puse de Mîntuitorul Hristos prin Sfîntii Apostoli și prin privegherile Duhului Sfînt în hotărîrile sobornicești. Crezul dreptei credințe însușit sinodal ne arată în fiecare cuvînt marea grijă și credincioșie patristică față de tezaurul revelației mîntuitoare. A acestei slujiri s-au dăruit Sfîntii Părinți, în legămîntul lor față de Biserica una, sfîntă, sobornicească și apostolească.

Străbunii noștri după sînge în această credință s-au născut și au trăit. Trecutul ne este martor cît de strînsă le-a fost viața cu Biserica mîntuirii, cît de mult i-au unit pe ei numele lui Hristos, crezul ortodox și slujirea lui. Suportul acestor simțiri a fost pentru ei todeauna același: „Un Domn, o credință, un Botez” (Ef.

4, 5). Așa trăindu-și viața, ei se știau în deplină credincioșie față de Dumnezeu cel închinat în Trei Fețe, care una sînt și mărturisesc în cer: Tatăl, Fiul și Sfîntul Duh (I Ioan 5, 7). Icoana unității Sfintei Treimi a fost pentru ei todeauna chipul desăvîrșitei uniri și model al trăirii în unitate unul cu altul, în familie, în legăturile lor cu cei de o rudenie și de o credință, în buna înțelegere și frățietate cu toți semenii. Conștiința unității românești are în alcătuirile ei deopotrivă și tăria obîrșiei și deschiderea inimii în același grai și comuniunea închinării.

În aceste cuvioase gînduri prăznuim noi sărbătoarea Sfintei Treimi și în conștiința acestor daruri primite de la Dumnezeu îi aducem fiiască mulțumire, unindu-ne în proslăvirile bisericești.

† TEOCTIST,

Mitropolitul Moldovei și Sucevei

Simbolul Credinței XII

(Art. 10: Preoția, Nunta, Maslul)

Prin Sfînta Taină a Preoției (Hirotonia, Sfințirea), credinciosul bărbat anume pregătit după cerințele Bisericii și ales de Biserica, avînd chemare spre slujba preoțească, primește, prin hirotonie (punerea minilor arhierului) și rugăciune anume, harul care îl îndreptățește și-l împuternicește să învețe dreapta credință, să săvîrșească Sfintele Taine și celelalte sfînte slujbe bisericești și să conducă pe credincioșii încredințați lui pe calea mîntuirii.

Instiind Sfînta Taină a Preoției, Mîntuitorul dă deplină putere bisericească Apostolilor și urmașilor lor canonici, ierarhiei bisericești, de a învăța, de a sfinți și de a conduce: „Datu-mi s-a toată puterea în cer și pe pămînt. Drept aceea, mergînd, învățați toate neamurile, botezîndu-i pe ei în numele Tatălui și al Fiului și al Sfîntului Duh, și învățîndu-i să păzească toate cîte v-am poruncit vouă. Și iată Eu sînt cu voi pînă la sfîrșitul veacului. Amin” (Matei 28, 18—20).

Preoția, ierarhia bisericească de ordin divin, are trei trepte: de episcop, de preot și de diacon, fiecare din ele avînd drepturi, puteri și slujiri determinate de rîduiala canonică bisericească.

Preoția are însemnătate foarte mare, ființială, în viața Bisericii și a credincioșilor ei, fiindcă ea este însăși preoția Mîntuitorului prelungită, după a Lui hotărîre, pînă la sfîrșitul veacurilor (Matei 28, 20; Ioan 20, 21—22). Autoritatea și puterea ierarhiei bisericești se întemeiază astfel de Hristos, Care spune ucenicilor Săi: „Cel care vă ascultă pe voi pe Mine Mă ascultă, și cel care se leapadă de voi se leapadă de Mine; iar cel care se leapadă de Mine se leapadă de Cel Care M-a trimis pe Mine” (Luca 10, 16). „Prin credință pricepem...” (Evrei 11, 3 și întreg cap.) marile taine dumnezeiești, între care și lucrarea harului, că harul dumnezeiesc este necesar pentru mîntuire, că harul se împărtășește prin Sfintele Taine și că Sfintele Taine nu pot fi săvîrșite decît de către Biserica prin cei care au preoția canonică și slujind în Biserica sub conducerea Capului Bisericii, Iisus Hristos în Duhul Sfînt.

De aceea credinciosul adevărat se ferește de cei care, străini de Biserica, fără hirotonia și fără încredințarea Bisericii, încearcă să răspîndească printre credincioși învățături greșite, ca să-i dezbine între ei pe credincioși, să-i des-

partă de Biserica și să-i atragă în erezi pierzătoare de suflete. Acei preținși învățători evanghelic, străini de Biserica, sînt „amăgitori” (I Ioan 1, 7), care caută să introducă rătălmăcirile ale Scripturii, spre pierzare (II Petru 1, 16), „prooroci mincinoși”... „învățători mincinoși” care strecoară printre credincioși mai puțin cunoscători și mai puțin înțărîți „eresuri pierzătoare” (II Petru 2, 1). Credinciosul are sfîntă datorie de a nu se lăsa în nici un caz înșelat și abătut de la dreapta credință a Bisericii; iar dacă are vreo nedumerire, ceea ce se poate întîmpla adesea, în legătură cu cele ale credinței dreptmăritoare, să se adreseze fără întârziere preotului său legiuit, care îi dă toate lămuririle necesare. Și acest lucru face parte din cunoașterea și înțelegerea mării însemnătăți a preoției în viața credincioșilor în calea spre mîntuire, ca și din îndatorirea de respect, de cinstire și de fiiască ascultare a îndemmurilor și povăzuirilor preotului, părințele duhovnicesc al păstoriiților lui, părinte de Dumnezeu așezat în această plină de răspundere slujbă.

Prin Sfînta Taină a Nunții (Cununia, Căsătoria), un bărbat și o femeie, care în chip liber s-au hotărît să trăiască împreună toată viața și declară aceasta în fața preotului, primesc harul care sfințește legătura conjugală și dăruiește puterea de realizare a scopului căsătoriei creștine: iubirea reciprocă (I Cor. 7, 3), după pilda iubirii dintre Hristos și Biserica (Efes. 5, 25, 29—30), nașterea și creșterea de copii în bună educație creștinească, ajutorul reciproc în toate împrejurările urmărind ceea ce este bun și plăcut și lui Dumnezeu și oamenilor. Căci sfîntă este Taina Cununiei și sfînte rosturile ei, sfîntă este și îndatorirea de a o păstra todeauna fără nici o pată, în cinstea și frumusețea ei, așa cum o vooiește Dumnezeu care a ridicat căsătoria la rangul de Sfîntă Taină. Căci „Taina aceasta mare este, iar eu zic în Hristos și în Biserica” (Efes. 5, 32).

Căsătoria creștină este una, monogamică (Matei 19, 5—6; I Cor. 7, 2; Efes. 5, 21—23) și *indisolubilă*: „Ce a împreunat Dumnezeu, omul să nu despartă” (Matei 19, 6; Marcu 10, 9; I. Cor. 1—8); ea nu se poate desfăcea decît din motive extrem de grave, anume moartea, fizică (I Cor. 7, 39) și morală (adulterul) (Matei 5, 32; Marcu 10, 9).

Din pregătirea pentru Taina Nunții trebuie neapărat să facă parte principală Spovedania și Cuminecătura.

Prin Sfînta Taină a Maslului, după imputernicirea și porunca Mîntuitorului, și în numele Lui, (Marcu 6, 13; Iac. 5, 14—15), credinciosul bolnav primește, prin ungere cu untdelemn sfințit și prin rugăciunea preoților, harul vindecării bolilor trușești și sufletești, potrivit bunătății, milei și înțelepciunii lui Dumnezeu care știe, desăvîrșit și în toate cazurile, ce este bun și folositor pentru însănătoșire și mîntuire.

Ca pregătire pentru Sfîntul Maslu, pe lângă credință și na-dejde necesare todeauna, se cere și primirea Tainei Pocăinței. — Sfîntul Maslu se poate repe-ta de cîte ori se consideră că este bine și se dorește sincer și puternic aceasta.

Pr. prof. Isidor Todoran

Aniversarea Sinodului II ecumenic la 1600 de ani

Se împlinesc în anul acesta 1600 de ani de la ținerea Sinodului al II-lea ecumenic din 381 de la Constantinopol. Motivul era marea tulburare pe care a provocat-o erezia ariană — a lui Ariu — care se referea la raportul persoanelor din Sf. Treime și a consecințelor ei.

Astfel preotul Ariu din Alexandria, influențat de vechile erezii ale „antitrinitarilor”, a lui Pavel de Samosata și de „subordinaționismul” lui Origen, din sec. II și III, a lansat, în 320, teza că „Fiul este o creatură a Tatălui în timp” și că deci este subordonat Tatălui. Dar deși a fost înfruntat de episcopul Alexandru al Alexandriei, care îl re-

chema la „adevărată pietate și ortodoxie” el și-a continuat afirmațiile, dobîndind numeroși adepți. Teza sa era simplă și deci prindea ușor printre credincioșii puțin informați în ale teologiei creștine. La primul sinod ecumenic de la Niceea, din 325, teza sa a fost respinsă și el exilat. Iar poziția ortodoxă a fost exprimată în articolele 1—7 din Simbolul de credință. Acesta (Simbolul) a fost numit „Ortodoxia niceeană”.

Dar arienii nu s-au lăsat convinși, ci au continuat să-și susțină prin variate afirmații pînă la cea radicală că „Fiul este neasemenea cu Tatăl”. Concepția aceasta era susținută chiar de

împăratul Valens al Orientului (364—378), deși Părinții bisericești contemporani stăruiau împotriva ei.

În această atmosferă fostul episcop al Constantinopolului Macedoniu (—360) a tras concluzia, că dacă Fiul este neasemenea Tatălui, atunci „nici Sf. Duh nu este persoană dumnezeiască din cadrul Sf. Treimi, ci este subordonat Tatălui și Fiului ca un slujitor”. Această poziție a susținut-o și la sinodul de la Cizic din anul 376. Împotriva lui s-a ridicat de îndată Sf. Vasile cel Mare, arhiepiscop al Cezareii Capadociei (—379), care s-a opus

Prof. M. Șesan

(Continuare în pag. a 2-a)

Un precursor al reîntregirii bisericesti: Samuil Micu

Unul din marii cărturari luptători pentru drepturile poporului român și pentru progresul lui social și cultural, dar, în același timp, unul din luptătorii pentru păstrarea neschimbată a „legii strămoșești”, a fost ieromonahul Samuil Micu. S-a născut în 1745 în comuna Sadu de lângă Sibiu, într-o veche familie de preoți, tatăl său, protopopul Stoaia, fiind frate cu marele episcop Inochentie, iar mama era fiica protopopului Maniu Neagoe din Broșteni. Probabil a învățat carte în casa părintească sau la școala din sat, după care a fost dus la Blaj, unde, în 1754, se înființaseră primele școli românești sistematice: școala de obște (elementară), școala latinească (gimnaziul) și seminarul. De tânăr a fost călugărit din dispoziția episcopului Petru Pavel Aron, primind numele Samuil, în locul celui de Maniu, purtat din botez. Între anii 1766—72 a făcut studii de filozofie și teologie la Colegiul Pazmanian din Viena. Reîntors la Blaj, a funcționat cîțiva ani ca profesor de etică și aritmetică. Între anii 1779 și 1783 îl întâlnim din nou la Viena, în calitate de prefect de studii pentru elevii români de la Seminarul Sfânta Barbara. Din această perioadă datează primele sale lucrări tipărite: *Carte de rugăciuni pentru evlavie omului creștin* (1779) și *Elemente linguae daco-romanae sive valachicae* (1780, în colaborare cu G. Șincai).

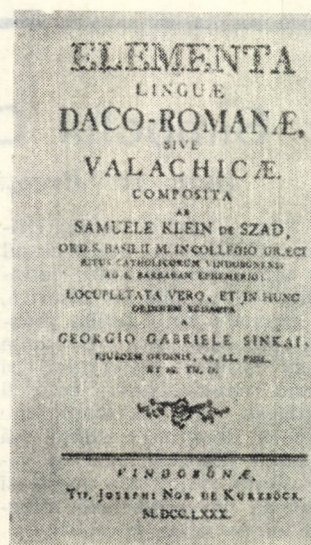
În martie 1803 s-a reîntors la Blaj, unde a trăit pînă în 1804, consacîndu-se în întregime preocupărilor filologice, istorice, filozofice și teologice, precum și traducerilor. Dornic să contribuie la emanciparea națională și socială a românilor ardeleni, el contribuie la alcătuirea cunoscutului *Supplex Libellus Valachorum Transilvaniae*. Spre sfîrșitul vieții, datorită multelor neînțelegeri avute cu episcopul Ioan Bob, a fost silit să se refugieze la Buda, ca cenzor și corector al cărților românești care se imprimau în tipografia universității de acolo. La Buda a și murit, la 13 mai 1806.

De la Samuil Micu a rămas o impresionantă operă istorică, filologică, filozofică, teologică, omiletică și de traducător. Dintre lucrările sale doar cîteva au văzut lumina tiparului în cursul vieții lui, unele s-au tipărit în zilele noastre, iar cea mai mare parte au rămas în manuscris. Vom cerceta cîteva din operele sale mai reprezentative.

În ce privește lucrările sale istorice, trebuie să reținem faptul că a lăsat una din cele dintîi opere cu caracter științific în cultura românească, urmînd prin ele „informarea lumii științifice străine în legătură cu originea și ființa poporului român, precum și luminarea poporului prin dezvăluirea adevărului istoric despre propria sa existență”. Prima lucrare istorică este *Brevis historica notitia originis et progressu nationis daco-romanae* (1778). În 1796 alcătuiește o *Scurtă cunoștință a istoriei românilor*, o expunere sintetică a materialului din prima lucrare. Un text mai dezvoltat din această carte, iar în părțile finale diferit, s-a publicat în *Calendarul de la Buda din 1806*. Lucrarea sa fundamentală se intitulă *Istoria, lucrurile și împlinirile românilor*, în 4 volume, a rămas în manuscris (I. Istoria românilor în Dacia; II. Istoria domnilor Țării Românești; III. Istoria domnilor Țării Moldovei; IV. Istoria bisericăscă a Episcopiei românești din Ardeal). După *Hronicul* lui Dimitrie Caștemir, este a doua încercare de a prezenta istoria tuturor românilor, cronicile ocupîndu-se de istoria separată a românilor. Ideile fundamentale care apar în paginile lucrării sînt romanitatea și continuitatea. El arată că scrie lucrări de istorie pentru a-și ajuta poporul să se ridice la gloria străbună, „prin învățatură și prin meșteșuguri și prin alte mărețe și de laudă fapte”, subliniind că „mult este a fi născut român”.

Samuil Micu a dovedit drepturile poporului român nu numai prin argumente istorice, ci și filozofice, susținînd însă greșit originea „pur” romană a limbii noas-

tre. Arătăm mai sus că a tipărit la Viena, împreună cu Șincai, *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae* (1780), cea dintîi gramatică tipărită a limbii române, cunoscută și în lumea științifică străină a vremii. El este primul învățat român care a publicat o carte cu litere latine (*Carte de rugăciuni*, Viena, 1779).

Scrierea cu litere latine era pentru el un mijloc prin care căuta să dovedească originea romană a limbii noastre. Din păcate, sustinea, ca și alți „latinisți” de mai târziu, scrierea etimologică, vrînd să arate și prin aceasta originea latină a cuvintelor și a structurii gramaticale a limbii noastre.

Samuil Micu are apoi meritul de-a fi primul nostru lexicograf. Intenționa să publice două dicționare: *Dictionarium latino-valachico*, *latino-germanico-hungaricum*. Manuscrisul celui din urmă a fost continuat și dezvoltat de mai mulți cărturari ai vremii (Petru Maior, Vasile Colosi, Ioan Corneli, Ioan Teodorovici și Alexandru Teodori), fiind tipărit la Buda, sub titlul: *Lexicon românesc-latinesc — unguesc-nemesc* (cunoscut sub numele de *Lexiconul de la Buda*).

Vastul program de „luminare” a poporului este concretizat și în operele sale didactice, precum și în cîteva lucrări de luminare a poporului. Așa a fost *Bucoavna* pentru „prunci românești” și o *Aritmetică*, rămasă netipărită. A tradus *Viața și faptele lui Esop*, romanul *Varlaam și Ioasa*, precum și romanul *Belizarie* al lui Marmontel, una din primele traduceri românești din scriitori francezi. Din păcate manuscrisele lor s-au pierdut.

În chip deosebit trebuie să subliniem opera teologică a ieromonahului Samuil Micu. Un merit deosebit al său îl constituie traducerea și tipărirea *Bibliei*, în 1795, cunoscută sub numele de *Biblia de la Blaj*. Vechiul Testament l-a tradus după Septuaginta, dar a confruntat întregul text cu Vulgata și cu versiunile românești anterioare, în speță cu *Biblia de la București*. Versiunea lui Micu a fost folosită apoi în alte ediții românești ale *Bibliei*: de la Petersburg (1819), a lui Filotei de la Buzău (1854—56) și a lui Andrei Șaguna de la Sibiu (1856—58). În felul acesta, avem o continuitate în vechea noastră literatură bisericăscă.

Dintre celelalte lucrări teologice ale lui S. Micu mai amintim: *Achistul sau carte cu multe rugăciuni pentru evlavie înștecării creștin* (Sibiu, 1801), *De urmarea lui Hristos a Tomei de la Kempis*, tradusă în 1803, tipărită numai după moartea lui Micu, în 1812. Pe cînd se găsea la Viena a tipărit lucrările: *Dissertatio canonica de matrimonio iuxta disciplinam graecae orientalis ecclesiae* (1781), *Dissertatio de jejuniis graecae orientalis ecclesiae* (1782). Reîntors la Blaj, a tipărit aici o carte de predică sub titlul: *Propovedanie sau învățături la îngropăciunea oamenilor morți* (1784). Mai târziu a tipărit lucrările: *Theologia moralăscă sau Bogoslovia care cuprinde învățatura năravurilor celor bune și a vieții creștinești*, 2 vol. (1796), *Theologie dogmatică și moralăscă despre taine preste tot* (1801), *Theologie dogmatică și moralăscă despre taine*, 7 broșuri, pentru fiecare

taină (1801—2). În manuscris i-au rămas o serie întreagă de alte lucrări: *Cuvîntări bisericesti sau predice* (348 p.), *Carte despre descoperirea dumnezeiască* (445 p.), *Despre Sfînta Scriptură* (25 p.), *Istoria Nouului Testament* (40 p.), *Carte pentru posturile Bisericii grecești a Răsăritului* (71 p.), *De detoriile cinurilor călugărești* (61 p.), *Canoanele săboarelor a toată lumea și a celor nemeasnice și ale sfinților părinți, cele primite în Biserica Răsăritului* (721 p.). La acestea, se adaugă cîteva manuscrise cu lucrări de istorie bisericăscă: *Cunoștință pe scurt a istoriei bisericesti* (o nouă redacție a făcut sub titlul *Istoria bisericăscă pe scurt*, în 3 volume, cu 1520 p.), *Istoria împărăcherii întră Biserica Răsăritului și a Apusului carea s-a făcut pe vremea lui Mihail Cerularie patriarhul Tarigradului și a săborului de la Florența* (cu peste 500 p.), *Istoria bisericăscă universală*, tradusă după Claude Fleury, teolog catolic francez, (1640—1723), în 5 vol. cu 12 cărți, ș. a.

Adăugăm la acestea numeroasele sale traduceri din Sfinții Părinți Răsăriteni: *Rînduielele vieții pustnicești și de obște*, precum și *Omiliile din Sf. Vasile cel Mare*, în mai multe volume (cu peste 2600 p.), *Catehezele Sf. Chiril al Ierusalimului*, *Omiliile sau cuvînte în Evanghelia Sf. Ioan* (trei vol. cu 1735 p.), *Cartea despre profeții* a Sf. Ioan Gură de Aur, *Cartea despre fugă* a Sf. Grigorie Teologul, alte *Cuvîntări ale Sfinților Ciril al Alexandriei*, *Efrem Sirul*, *Ioan Scărarul*, *Andrei Criteanu*, *Teodor Studitul*, a unor părinți duhovnicești, *Viața și scrierile părinților apostolici și altele*. Este semnificativ faptul că toți sînt Părinți bisericesti răsăriteni. Întreaga sa operă teologică însuamează circa 60 de titluri, cu aproximativ 22.000 de p. din care s-au tipărit vreo 400 p. Rezultă că el a fost cel mai productiv teolog dintre „corifeii” Școlii ardelenale.

Ceea ce trebuie reținut în chip deosebit este faptul că Samuil Micu se înfățișează ca un autentic teolog răsăritean. Astfel, el combate primatul papal, învățătura despre filioque, azime și purgatoriu, învață corect că prefacerea darurilor de piine și vin în Trupul și Sîngele Domnului are loc la invocarea Sfințului Duh (epicleza), acceptă teza ortodoxă cu privire la desfacerea căsătoriei, combate „înoiile latinizante” care au dus la dezbinarea Bisericii s. a.

În ce privește Biserica românească, Samuil Micu susținea corect că învățătura creștină a pătruns în Dacia încă din secolul II, că românii au acceptat „ritul grecilor” adică cel ortodox, de care nimeni nu i-a putut îndepărta. În ce privește unirea din 1698—1701, arată că aceasta s-a făcut din interese economice-politice și că ea nu consta decît în primirea formală a celor patru puncte florentine, legea strămoșească rămînînd neschimbată. Subliniază și faptul că românii unii au luptat împotriva încercărilor de catolicizare și că au fost una cu frații lor ortodocși atît în credință, cît și în lupta pentru emanciparea politico-socială a românilor transilvăneni de acum două veacuri. Samuil Micu a preconiizat să se ajungă și la refacerea unității Bisericii noastre, el devenind astfel un strălucit precursor al actului Reîntregirii Bisericii românești din Transilvania, săvîrșit în octombrie 1948.

Pr. prof. Mircea Păcurariu

Aniversarea Sinodului II

(Continuare din pag. 1)

hotărît contra lui Eunomiu, adeptul lui Macedoniu și frunța al „macedonienilor”, numiți pentru poziția lor și „pnevmatomahi” — adică dușmanii Sf. Duh. Sf. Vasile și-a intitulat lucrarea „Despre Sfințul Duh”, în care în mod temeinic, valabil pînă astăzi, preciza că „Tatăl este Dumnezeu, Fiul este Dumnezeu și Sf. Duh este Dumnezeu și de o ființă cu Tatăl și Fiul”. El se răzima în argumentarea sa și pe porunca Mîntuitorului Iisus Hristos, foarte precisă, că Sf. Botez se face „în numele Tatălui și al Fiului și

— adică de o ființă cu Tatăl și cu Fiul, sau altfel zis: „Sf. Duh este Domnul de viață făcătorul, care de la Tatăl purcede și este împreună cu Tatăl și cu Fiul închinat și mărit”. În celelalte articole se preciza că „Biserica este una, sfință, sobornicească și apostolească; că se mărturisește un singur Botez întru iertarea păcatelor, că se așteaptă învierea morților și de asemenea Viața veacului ce va să fie”.

Această hotărîre ortodoxă a fost comunicată și episcopului roman Damasus, care și-a însușit-o

al Sfințului Duh”, deci al întregii Sf. Treimi (Matei 28, 19). În străduința sa era sprijinit de marii Părinți ai Bisericii precum de Sf. Grigorie de Nazianz, Sf. Grigorie de Nissa, apoi de Sf. Ambrosiu din Mediolan, de Didim cel Orb din Alexandria și de alții.

Tulburarea cuprînzînd însă întreg imperiul roman, iar Biserica fiind organism religios oficializat în imperiu încă din 313 de imp. Constantin cel Mare, imp. Teodosiu I cel Mare din imperiul de răsărit (379—395) s-a sfătuit cu Sf. Grigorie de Nazianz, chemat la Constantinopol, în 379, cum să-i facă față. În consecință, la 28 februarie 380, a emis Edictul despre dreapta credință universală, care era cea ortodoxă, decizînd în el că în imperiu numai Creștinismul devine singura religie oficială de Stat. La această hotărîre a aderat și imp. Grațian din Apus (—385). Iar Sf. Grigorie de Nazianz preciza, în virtutea celor arătate de Sf. Vasile cel Mare, că „există o singură Dumnezeire, a Tatălui și a Fiului și a Sf. Duh, de aceeași mărime în Sf. Treime”. Apoi Teodosiu și Sf. Grigorie au convocat al II-lea sinod ecumenic la Constantinopol, care s-a ținut din luna mai pînă la 9 iulie a anului 381, participînd la el 150 episcopi răsăriteni ortodocși și 36 macedoneni. Din regiunea Scitiei Mici a participat episcopul Gheronțiu (sau Terențiu) din Tomis-Constanța, care stăruia pentru Ortodoxie. În Apus, episcopul Damasus al Romei pregătea un sinod similar la Aquileea, avînd și aprobarea imp. Grațian.

Președinția efectivă, în prezența Sf. Evangheliu, o avea episcopul Meletie al Antiohiei, ca cel mai în vîrstă, urmîndu-i apoi Sf. Grigorie de Nazianz și după demisia lui — din cauza intrigii lui Maxim Cincul — a condus lucrările episcopul Nectarie al capitalei. Toți s-au străduit să respingă documentat ereziile vremii, precum era: arianismul variat, antitrinitarismul, apolinarismul și macedonianismul, pentru apărarea Ortodoxiei niceene. În articolul 8 din Simbolul de credință, în cadrul celor 5 articole pînă la 12, adăugate Simbolului de la Niceea în 7 articole, — sinodul a precizat că: „Sfințul Duh este consubstanțial cu Tatăl și cu Fiul, în cadrul Sf. Treimi”

împreună cu sinodul său, și astfel Sinodul II ecumenic devenea un sinod cu adevărat ecumenic, al întregii Biserici. Pentru că avea acum 12 articole, Simbolul de credință era numit „Simbolul Niceo-Constantinopolitan” și mai târziu numai Simbolul de credință ortodoxă. El a fost primit și respectat și la Sinodul III ecumenic de la Efes, din anul 431, adică acum 1550 de ani, apoi la Sinodul IV ecumenic de la Chalcedon din 451, adică acum 1530 de ani și la Sinodul VI ecumenic, încheiat în anul 681, adică acum exact 1300 de ani.

Nu mai cîțiva „macedonieni” și-au păstrat un timp concepția eretică, care ca și arianismul și celelalte s-au stins apoi, și numai Diodor din Tars și cîțiva au continuat erezia, dînd naștere unei alte formulări despre persoana Mîntuitorului Iisus Hristos, care a fost condamnată la Sinodul III ecumenic din 431. În Apus, în Spania, s-a crezut mai târziu că erezia ariano-macedoniană poate fi mai bine combătută dacă se adaugă în Simbol, la art. 8, că „Sf. Duh purcede de la Tatăl și Fiul” (filioque), care era însă un adaos greșit, căci el strica ierarhia celor trei persoane din cadrul Sf. Treimi, pentru că Tatăl e nenăscut, Fiul e născut din Tatăl din veșii și Sf. Duh purcede din Tatăl; adică Tatăl este Creatorul, Fiul este Mîntuitorul și Sf. Duh Sfințitorul, toți trei prezenți în actul Sf. Botez, în mod concomitent.

În consecință toți episcopii de la Sinod au fost obligați să vestească acest Simbol ca oficial pentru întreaga Biserică și așa a devenit el obligatoriu și pentru creștinii din eparhia Tomisului, din Dacia Pontică.

Pentru înfrîngerea ereziilor ulterioare, derivate din cele premergătoare, ca nestorianismul și monofizitismul de variate nuanțe pînă la iconoclastism, imp. Iustin II și patriarhul Ioan III Scolasticul din Constantinopol au rînduit, ca „pavază pentru Ortodoxie” și pentru Biserica ortodoxă, recitarea Simbolului de credință ortodox în 12 articole la fiecare Sf. Liturghie. Așa se păstrează în Biserica Ortodoxă pînă în prezent, fiind expresie autentică a revelației Mîntuitorului Iisus Hristos, unul din Sf. Treime, depusă în Sf. Evangheliu.

La Mănăstirea Tismana s-a aprins o candelă

Joi, 7 mai, a.c., Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nestor a slujit Parastas — pentru pomenirea Domnului Tudor Vladimirescu și a pandurilor lui cu tot neamul lor cel adormit — în biserica Sf. Mănăstiri Tismana.

După terminarea Parastasului Înalț Prea Sfințitul Nestor a aprins o candelă la Icoana Maicii Domnului, din Biserica Mănăstirii Tismana, în memoria lui Tudor Vladimirescu, candelă ce va arde fără încetare, așa cum a fost do-

rința lui Tudor Vladimirescu, atunci cînd a pornit cu pandurii săi la lupta pentru libertate, de sub regimul feudal și a domniei fanariote.

După terminarea Parastasului și aprinderea candelii, Înalț Prea Sfințitul Mitropolit Nestor a ținut o cuvîntare în Biserica, în timp ce din clopotnița mănăstirii sunau clopotele în memoria celor mai jos pomeniți: „POMELNICUL SLUJERULUI THEODOR, COMANDIRUL PANDURILOR”:

Domnul THEODOR; ILARION — Episcopul; GHEORGHE LAZĂR — Arhidiacon; DIONISIE — Arhiereul; EUFROSIN — Ieromonah; IOSIF — Ieromonah; MITROFAN — Ieromonah; VARLAAM — Monahul; VARLAAM LUPU; CONSTANTIN; IOANA; PAPA; CONSTANDINA; DIMITRIE; MARTHA; MANOLACHE; GRIGORIE; RADU; NICOLA; IOVANA; VLADU; ANA; MARIN; APOSTOL; PETRE; ZOE; PIRVU — și tot neamul lor cel adormit.
Protos Veniamin Hurghis

CALENDAR DE INIMĂ

„Epcalul circular millenar“ al mitropolitului Miron Romanul

S-au implinit în aprilie-mai, optzeci și cinci de ani de cînd Mitropolitul Miron Romanul (n. 1828—† 1898) a trimis „*către clerul și poporul ortodox din arhidieceza Transilvaniei*“, cu nr. 2362 Pres., vestitul său „*Cerculariu*“ în legătură cu sărbătorirea în 1896, de către „rasa maghiară, pururea războinică și vitează“, a unui mileniu de la emigrarea ei „din oarecare părți ale Asiei“, cînd „a cucerit țara aceasta de la diferitele popoare pacinice și blinde care o locuiau și a întemeiat aici un stat propriu“.

Într-o scrisoare către mitropolit datată „Brașov în 3 iulie 1896“, Valerius Bologa, conducătorul filialei din Brașov a Băncii „Albina“, personalitate în epocă, numește acest act: „*Epcalul circular millenar*“ și lectura lui îi îndreptățește de la prima vedere caracterizarea. Îl am în față în două versiuni, română și maghiară, tipărit pe trei pagini mari (34×21 cm), pe coli duble volante, pe hirtie îngălbenită de vreme, dar limpede în conținut, îndrăzneț în atitudine, curajos și franc. Atît de îndrăzneț, încît în primăvara aceea a circulat insistent zvonul, din om în om și în presa din Ungaria și România — după cum aflăm din aceeași scrisoare a lui Valerius Bologa — că mitropolitul va fi chemat de împărat „*ad audiendum verbum*“, și că „îi va face aceeași scenă ca odinioară episcopului Strassmayer“, adică îi va cere să-și depună demisia.

Într-o scrisoare către Ioan Mețianu, episcopul Aradului, (din 2 iulie n. 1896), mitropolitul arată că „svonul nu e chiar fără bază și știu anume că ministrul nostru Wlassics, energios cum este, vrea să împingă carul pe povârniș“. Lămurind lucrurile și într-o scrisoare către Bologa, din aceeași zi, îl informează că totuși nu s-a ajuns la vreun deznodămînt dramatic. Fuseseră împărat din proprie inițiativă și fusese primit foarte bine, după publicarea „*Circularului*“. „Am fost primit foarte grațios, între alți mulți al doilea, anume înaintea contelei Szapari, Tisza, a ministrului Fejervaryi etc. etc.“. „La audierea aceasta m-am insinuat eu însumi, împreună cu episcopul Aradului; n-a trebuit deci să mă chema M. Sa *ad audiendum verbum*, cum aud că ai divulgat D-ta prin Brașov, nu știu pe ce bază“.

Valerius Bologa se dezvinovățește printr-o lungă scrisoare (3 iulie 1896) arătînd că zvonul a fost colportat de presă, în ziarul „*Pesti Naplo*“ și, verbal, pe de o parte de dușmanii Bisericii Ortodoxe transilvănene, jubilînd, pe de alta de prietenii ei, cu îndreptățită temere. Printre acești din urmă a fost și el.

Alcătuiind textul „*Cerculariului*“, mitropolitul știuse că se putea aștepta la astfel de reacții, tocmai de aceea, mai ales în partea a doua, încercase evident să reechilibreze lucrurile, după ce în partea întâia fusese de o intransigență categorică și curajoasă. Dacă ungurii sînt acum „națiune politică“ și se identifică „cu statul inusuși“, și vor să-și sărbătorească mileniul prin festivități grandioase, „*aceste festivități însă — scrie mitropolitul — dau și celorlalte popoare compacte din patrie cea mai bună ocaziune pentru a se pune pe meditațiuni mai aprofundate asupra situațiunii lor din trecut și din prezent, precum și asupra eventualităților din viitor*“. Și dacă „rasa ori națiunea maghiară... are tot dreptul de a jubila cu însuflețire pentru succesele bărbăției sale: în asemenea chip vor fi în drept și celelalte popoare din țară, ca medînd asupra festivităților milenare, să se ocupe din capul locului cît mai serios și de soarta lor proprie“.

Considerîndu-se în continuare exponentul tuturor „popoarelor nemaghiare“ din Ungaria vremii

și vorbind în numele tuturor, lucru ce merită să fie remarcat și reținut, Mitropolitul înștiințează fără nici un echivoc autoritatea statală, că aceste popoare „nu voiesc să se contopească în rasa dominantă maghiară, și nici să dispară sub nomenclatura generală de națiune politică unitară“, cum se urmărea prin multe mijloace, ca și acum, prin chemarea tuturor de a sărbători milenul.

Rămînînd tot la modul general, mitropolitul precizează mai departe că „*ținînd mult la vechiul lor caracter național*“, toate popoarele din imperiu „*vor să-și conserve sub scutul legilor acel caracter care se manifestă în limba, religiuinea și datinile fiecăruia*“.

Trece apoi la situația specială a „*Sintei noastre Biserici ortodoxe naționale*“ ai cărei membri erau nu numai invitați, „*ci oarecun chiar constrînși să participe la festivitățile milenare*“. Prevalîndu-se de declarațiuni făcute de aceștia, Mitropolitul anunță că acestora le este „*absolut imposibil să participe la aceste festivități*“ cu acea căldură a inimii, și cu acea liniște a sufletului, care numai atunci le-ar avea, și numai atunci s-ar putea manifesta în faptă, cînd nu-iar fi înaintea ochilor cele multe dovezi din timpurile mai vechi și mai noi despre ignorarea aproape totală a intereselor noastre de existență și progres, și cînd n-am vedea abandonate în paguba noastră principiiile cele mai sublimite și mai salutare în viața statului: libertatea, egalitatea și frățietatea“.

Fiindcă nu spunea cele de mai sus din rațiuni șovine, ci avea în vedere doar drepturile neamului său la egalitate cu celelalte, și pentru a evita unele răstălmăciri, Miron Romanul invită pe credincioșii români la „*prudență*“, „*maturitate politică*“ și „*chiar la bunăcuviință*“ pe timpul festivităților, ca să nu se dea naștere la incidente și să nu se facă agitație. Urmarea unor astfel de acte, n-ar fi pentru români, „*decît o situațiune tot mai agravată în viața publică*“. Printre actele de „*prudență*“ și „*maturitate politică*“ pe care le recomandă, este și acela al organizării, paralel cu festivitățile pentru mileniu, a unei sărbători proprii, deoarece românii „*nu au motive de a se însuleți pentru acele festivități*“. Iată propunerea din textul „*Cerculariului*“:

„*Să ne aranjăm și noi pe timpul acelora o sărbătoare proprie, care să corespundă deopotrivă obligămintelor noastre bisericesti și patriotice și dorințelor comune: să ne adunăm în sfințele noastre bisericici, și acolo recugîtînd la cele ce relativ la noi s-au petrecut în țara aceasta din timpurile cele mai vechi, să mulțumim lui Dumnezeu că pe lângă toate suferințele din mileniul trecut, ne-a învrednicit să vedem încă păstrat tezaurul nostru cel mai prețios: Biserica și naționalitatea noastră, cerîndu-i într-una preaputernicului ajutoriu la păstrarea acestora și pe viitoriu“.*

Recomandă apoi să se facă la slujba respectivă rugăciuni pentru pacea internă și pentru pacea a toată lumea, pentru monarh, pentru potolirea vrăjbelor dintre popoare și Biserici, generalități prezente în cult la toate slujbele, negate de nici o sărbătorire specială. „*Mai mult — precizează el onest — în situațiunea actuală, nu se poate pretinde de la noi*“. Și apoi avertizează: Dacă cineva s-ar simți atras să facă mai mult, să participe adică și la alte manifestări decît cea rînduită acum de el, în biserică, „din considerarea pozițiunii lor sociale“, sau din alte motive personale, ei pot bineînțelea s-o facă, în virtutea libertăților cetățenești,

„*nu însă ca reprezentanți ai Bisericii noastre, ci numai ca cetățeni particulari, eventual ca funcționari de stat, municipali sau comunali*“.

Și mai avertizează: Dacă autoritățile ar cere participarea clerului, oficios, în ornate bisericesti, la aceste „*festivități de natură pur politică*“, — „*aceasta organele noastre să nu o facă fără a cere și a primi de aici îndrumare specială, căreia au să se conformeze*“. Era limpede cum ar fi urmat să fie această „*îndrumare specială!*“

„*Cerculariu*“ a fost dat în înțelegere cu toți episcopii diecezanii din Mitropolia Transilvaniei și poartă data de 10/22 aprilie 1886, iar slujba rînduită era pentru 28 aprilie/10 mai același an. Ideea acestei slujbe, care să strîngă la un loc pe toți românii, ca să „*mediteze*“ asupra soartei lor, în paralel cu cei ce-și sărbătoreau mileniul ca ocupanți, a fost mai mult decît ingenioasă: sub aparența soluției de „*bună cuviință*“, era de fapt un act de „*maturitate politică*“, un act revoluționar. N-a fost încă remarcat îndeajuns, ca atare, și e o datorie față de autor și față de istorie, s-o facem cu tot respectul, cu evlavie și cu smerită mîndrie.

Dacă în toată activitatea lui n-ar fi făcut decît acest lucru, Miron Romanul încă ar merita să intre în istoria neamului românesc din Transilvania, ca unul dintre marii luptători și eroi. Se știe însă că a fost întotdeauna prezent, la toate marile acțiuni revendicative din vremea sa. În 1868, alături de Șaguna, a luat parte la Sibiu la crearea „*Statutului organic*“; în același an a participat la organizarea școalelor populare românești; în 1879 a mers la Francisc Iosif I ca să protesteze împotriva legii, propuse și primite de dieta ungură, prin care se introducea limba ungurească ca limbă obligatorie de învățămînt „*în toate școlile populare*“; în 1883, în Casa Magnaților, a luptat împotriva legii învățămîntului în școlile mediilor, care îi dezavantaja pe români; în 1897 a luptat împotriva legii învățămîntului în școlile mediilor, care îi dezavantaja pe români; în 1897 a luptat împotriva legii „*despre maghiarizarea nomenclaturilor*“, a numelui tuturor comunelor și locurilor, ca și a numelor de botex și de familie. Și apoi a venit „*Cerculariul millenar*“.

Miron Romanul a fost, în acel moment, nu numai Mitropolit al sufletelor, ci și tribun al poporului. El a fost, în acel moment, brațul care a ridicat sus steagul adevărului și al dreptății românești, al Transilvaniei de două milenii a moșilor și strămoșilor noștri, pămînt peste care milenul din urmă venise silnic și adăogase în timp silnicie peste silnicie. El a fost, în acel moment, Cuvîntul prin care au vorbit toți românii de pretutindeni, întru apărarea adevărului istoric și a viitorului. A viitorului în care transilvănenii n-au încetat o clipă dintr-o mie de ani să creadă, să-l aștepte și să-l pregătească. Ei nu aveau de ce să serbeze mileniul de la venirea din Asia, pentru că nu veniseră de nicăieri — cum a spus cineva. Ei erau de acolo!

Miron Romanul a fost omul a-nului acelaia, așa cum fuseseră la vremea lor Horia, Cloșca și Crișan, Avram Iancu, Memorandistii...

Dr. ANTONIE PLĂMĂDEALĂ
Episcopul Buzăului

„Evanghelia cu învățătură“ Brașov, 1581

Din șirul lung de clerici care s-au ostenit cu rivnă în perioada de plămădire a culturii vechi românești se remarcă în mod deosebit diaconul Coresi, primul tipograf cleric de carte românească.

În istoria cuvîntului românesc tipărit, activitatea lui Coresi la Brașov (1559—1581) a fost remarcabilă prin numărul mare al

de cultură. Aici, în biserica din Șchei, exista din 1495 prima școală românească ai cărei preoți cărturari au contribuit la opera de traducere a cărții coresiene.

Incununarea activității lui Coresi la Brașov, atît ca realizare spirituală, cît și tipografică, se face cu apariția „Evangheliei cu învățătură“ sau „Cazania a II-a“, îmbrăcată în haina graiului românesc acum 400 de ani. Aniversarea acestei cărți ne oferă prilejul de a cunoaște împrejurările și condițiile istorice care au dus la tipărirea ei și de a înțelege telurile de înaltă semnificație urmărite de editor.

Coresi își începe activitatea tipografică la Brașov în timpul cînd Reforma era oficializată în toată Transilvania. La început sașii și ungurii au fost luterani. În 1564 ungurii adoptînd calvinismul au început o activitate de convertire silnică a românilor. Lupta s-a dat pe două fronturi: pe de o parte ajută la tipărirea cărților bisericesti în limba română, pe de altă parte caută să impună cu forța, pe cale oficială, organizarea bisericii ortodoxe după normele calvine.

În fața acestei situații a început, ca și în Apus, reacția Contra-Reformei, reprezentată de familia catolică Bathory. Venirea la tron a lui Ștefan Bathory (1571—1575) înseamnă reactivarea ierarhiei Bisericii catolice desființată timp de 160 de ani (1556—1716), sfîrșitul acțiunii prozelitiste calvine și posibilitatea desfășurării unor eforturi de consolidare a Ortodoxiei și de clarificare doctrinară. Primul pas îl constituie restabilirea ierarhiei ortodoxe în 1574.

Pr. Ieremia B. Ghita

(Continuare în pag. a 4-a)

cărților editate. Ideea de a tipări cărți românești, deși n-a scînteiat în mintea lui pentru prima dată, prin el a fost pusă în aplicare.

Coresi vine din Tirgoviste în „*minunata cetate a Brașovului*“. Vestit pentru comercial al vremii, Brașovul a fost și un focar

Expoziție Coresi

Cu prilejul împlinirii a patru sute de ani de la tipărirea „Evangheliei cu învățătură“ — Cazania a II-a — de către diaconul Coresi, la Brașov, în cadrul muzeului Primei Școli Românești de pe lângă biserica „*Sf. Nicolae*“, unde a funcționat ani de-a rîndul laboratorului de creație al vestitului diacon, ctitor al limbii literare românești, s-a organizat de către colectiv, în baza unei tematici alcătuite de directorul Vasile Oltean, o expoziție, destinată rememorării activității tipografice coresiene. Spațiul expozitiv format în două camere din medaloane tematice prezintă tipărirea celui ce, conștient de menirea sa, a desfășurat aproape întreaga activitate în Șcheii Brașovului, bucurîndu-se de patronajul bisericii „*Sf. Nicolae*“, ctitorie a Ortodoxiei transilvănene. În prima vitrină din cadrul expoziției a fost expusă „Evanghelia cu învățătură“ a diaconului Coresi, tipărită în anul 1580/1581 „împreună cu preuții de la beștearea Șcheilor de lângă Cetatea Brașovului, anume popu Iane și Mihai“, după cum menționează el în predoslovie. Cazania respectivă prezintă la începutul textului un frumos frontispiciu — xilografat, iar la sfîrșit în aceeași manieră stema orașului Brașov. „Evanghelia cu învățătură“ expusă este încadrată de alte vitrine cu manuscrise din Șcheii Brașovului care au servit ca izvoare lui Coresi pentru editare. Amintim dintre acestea un Evangheliar din secolul XV, aparținînd școlii locale de copisti. Tot aici sînt prezentate articole și lucrări de specialitate publicate în revistele noastre bisericesti și edituri științifice referitoare la această tipăritură de bază pentru credința strămoșească. Sînt expuse de asemenea în expoziție cele două ediții ale Psaltirii coresiene din 1570 și 1577 tipărite de acest „*meșter învățat*“, cum era denumit Coresi în perioada brașoveană. Textul Psaltirilor coresiene introduce un nou sistem de scriere corectă cu o grijă deosebită față de text, dovedind că auto-

este un bun cunoscător al limbii române. Considerate drept cărți bisericesti de cea mai înaltă cultură, Psaltirile tipărite de Coresi la Brașov au contribuit la unificarea cugetului și graiului nostru.

„*Sbornicul*“ din 1580 al diaconului Coresi este expus într-un alt medalion din cadrul expoziției, încadrat de alte vitrine care conțin izvoare întrebunțate pentru editarea cărții. Amintim în acest sens „*Sbornicul*“ tipărit la Veneția în anul 1530 de Bojidar Vucovici și adus în Șchei de cunoscutul colaborator coresian protopopul Mihai, în a cărui bibliotecă această rară carte italiană s-a păstrat pînă în anul 1673, cînd a fost donată bisericii „*Sf. Nicolae*“.

Un alt medalion este realizat prin cele două tomuri ale Octoiului tipărit de Coresi în 1574—1575 la Brașov, ajutat de diaconul Oprea „*meșter*“ și „*dascăl*“ mai mare al ucenicilor“, autor al unui Octoih din 1570 folosit și de Coresi în elaborarea lucrării sale. Pe frontispiciul „*Octoiului*“ tipărit de Coresi în Șcheii Brașovului, ca un simbol al unității naționale se află înscrisă stema Moldovei. Alături de aceste tipărituri se găsește un alt izvor al „*Octoiului*“, constînd din manuscrisul diaconului Nicola de la 1530, precum și publicații cu referințe la editarea cărții brașovene amintite.

Întreg spațiul expozitiv este încadrat de picturile maestrului brașovean Ștefan Mironescu, care redau imagini document din istoricul și frămîntatul cartier al Șcheiului.

La vernisajul expoziției „*Coresi*“ au participat P.S. Episcopvicar Lucian Făgărășanul, însoțit de P. C. consilier Gheorghe Papuc din partea Arhiepiscopiei Sibiuului, P. C. protopop Zenovie Moșoiu și P. C. preoți din protopopiatul Brașovului. Iar din partea organelor locale personalități din cadrul Comitetului Județean de Cultură și ale Muzeului județean Brașov.

Muzeograf Faust Remus

„Evanghelia cu învățătură” Brașov, 1581

(Continuare din pag. a 3-a)

Mitropolitul Ghenadie de la Alba Iulia a fost inițiatorul Contra-Reformei ortodoxe din Transilvania. De la început s-a arătat dornic să tipărească cărți necesare bisericii. Dorința lui s-a realizat cu sprijinul financiar al lui Luca Hirschel, judele sas al Brașovului. Acesta a găsit la Serafim, mitropolitul Țării Românești, Cazană de la Zabłudov, tipărită în Lituania. Fiind în posesia acesteia, Luca Hirschel „s-a sfătuit cu Ghenadie și cu mult cliros de preuți ce le trebuia această carte”, apoi, cu aprobarea lui Serafim a dat-o lui Coresi „de o scoase den cartea sirbească pre limba rumânească”, împreună și cu preuții de la besereca Scheailor, anume popa Iane și popa Mihai. Acesta din urmă este cu adevărat traducătorul cărții. Cartea s-a terminat de tipărit la 28 iunie 1581, pe timpul lui Cristofor Bathory (1576—1582), urmașul lui Ștefan Bathory, ales rege al Poloniei.

Evanghelia cu învățătură s-a tipărit după cazania de la Zabłudov, care este traducerea slavă a colecției de predici, scrise în grecește în secolul al XIV-lea, a Patriarhului Ion Caleca (1334—1347). E clar, deci, că această carte nu s-a tipărit după originalul grecesc, ci are la bază un intermediar slavo-rus, tipărit în 1569.

După obișnuita „Predoslovie”, partea I a cărții cuprinde textul pericopelor evanghelice din Duminicile de peste an, cu comentariile respective, iar în partea a II-a sînt omiliile pentru sărbătorile fixe ale anului bisericesc. La sfîrșit cuprinde: Tatăl nostru, Crezul și Decalogul, care nu se găsesc în intermediarul slavon. Este omisă predica din Duminica Ortodoxiei, care apăra cultul iconelor și se ignorază sărbătorile sfinților ca fiind în contradicție cu convingerile religioase ale lui Luca Hirschel.

Ortodoxia acestei ultime cărți românești a lui Coresi este atestată prin originea și cuprinsul ei doctrinar — dogmatic și moral. Avînd caracter exegetic și omiletic, e firesc să nu găsim în ea o prezentare completă și sistematică a doctrinei ortodoxe.

Învățăturile dogmatice, expuse în adevărata lor lumină, se referă la Biserică, ierarhie, Sf. Scriptură și Sf. Tradiție și la Sf. Taine. Mai dezvoltată este dogma hristolologică și soteriologică. Cînstire deosebită este acordată Maicii Preacurate, sfinților și Sf. Cruci. Documentată este și învățătura despre nemurirea sufletului, învierea morților judecata universală și viața veșnică.

Bogate sînt și învățăturile morale de asemenea nesistemizate. Problema morală principală este salvarea sufletului din păcat. Sînt combătute cu vehemență trufia, lăcomia și desfrînarea. Prin îndemnuri strălucitoare se urmărește purificarea de păcate și spiritualizarea vieții, ridicarea ei la starea de har, prin respectarea și încadrarea totală în legea evanghelică. Un rol deosebit îl are iubirea, care pleacă de la Dumnezeu spre lume. Omul este dator să iubească pe Dumnezeu și pe semenii săi, inclusiv pe vrăjmași. Iubirea cu aspectul ei vertical și orizontal este virtutea supremă și miezul învățăturii creștine. Pentru urcușul vieții duhovnicești și lupta împotriva diavolului amăgitor, omul are nevoie de credință, răbdare și statornicie, iar pentru înfrînarea patimilor și întărirea puterilor spirituale i se recomandă postul și rugăciunea.

În paginile cărții se găsesc și idei cu caracter social, care și-au păstrat acutalitatea. Sînt multe elemente de critică socială. Bogăția este condamnată pentru mijloacele nedrepte prin care se

dobîndește și pentru felul nejust al folosirii ei. Se relevă în mod deosebit contradicția neîmpăcată între Dumnezeu și mamona. Exploatatorii de orice fel, adevărați „lupi și corbi”, sînt criticați cu virulență, iar pentru „nedreptății” autorul se arată plin de compasiune. Dumnezeu a împărțit oamenilor în mod egal bunurile pămîntesti, de aceea orice inechitate socială aduce vrajbă și ură între oameni. Se găsesc și idei prețioase cu privire la solidaritatea socială și pace. Asemenea probleme dovedesc că Biserica Ortodoxă a luptat ideologic împotriva aspirării și nedreptăților sociale din plină epocă feudală.

Coresi a fost „editor al cărții românești pentru frații săi de pretutindenți”. Afirmția este îndreptățită. Evanghelia cu învățătură a avut o largă difuzare în toate provinciile românești. Epuiindu-se s-a simțit nevoia publicării unei noi ediții. Retipărirea, datorită lui popa Dobre din Țara Românească, a început abia în anul 1640, la Alba Iulia, și s-a terminat în 1641 pe timpul mitropolitului Ilie Iorest.

Cazană din 1581 este cea mai importantă operă de doctrină ortodoxă din sec. al XVI-lea. În contextul evenimentelor istorice apare ca un stăvilor în calea calvinismului, ca cea mai tipică expresie a Contra-Reformei din acel timp, ca un protest justificat împotriva încercărilor de înstrăinarea sufletului românesc de la legea și tradiția ortodoxă și, în mod special, ca o reacție puternică împotriva vilvelei pe care a stîrnit-o între românii ortodocși Cazană I din 1564, din care s-au înlăturat cultul sfinților, al iconelor, al Maicii Preacurate, valoarea faptelor bune și a Sf. Taine în procesul de mîntuire subiectivă. Cazană din 1581 restabilește adevărul ortodox. Dovedind, apoi, că ideile calvine n-au avut forța necesară să cucerească sufletul românesc, această carte rămîne un document despre statornicia poporului nostru în ortodoxia strămoșească și o mărțurie a dreptei lui credințe.

Incontestabilă este contribuția ei în procesul de trecere de la veșmîntul slav al culturii autohtone la scrieri în limba vie a poporului, la introducerea limbii române în biserică. Cazană se prezintă ca o carte smulșă de sub tirania textului slavon și ca o manifestare a dragostei lui Coresi pentru afirmarea graiului românesc în luptă cu duritatea tradiției slavone, careia i se dă prin tipărirea acestei cărți o nouă și puternică lovitură. Rezultă, așadar, că tipărirea cărților românești de Coresi este un act de înnoire culturală împotriva tradiției feudale și de bun augur a impunerii definitive a limbii române în viața bisericească, culturală și politică a poporului nostru.

Cazană a II-a este și un monument însemnat al limbii române literare. Ea a contribuit la consolidarea unității lingvistice a poporului nostru. A dus graiul din nordul Munteniei și sudul Transilvaniei pînă în cele mai depărtate colțuri ale țărilor românești și a făcut ca el să fie adaptat ca bază a limbii literare comune tuturor românilor. Pe bună dreptate, deci, Coresi este numit „părintele și ctitorul limbii literare române”.

Circulația acestei cărți în tot cuprinsul pămîntului românesc a contribuit la formarea și susține-

ierarhii, preoții și credincioșii Bisericii Ortodoxe Române au primit cu profundă mîhnire veste despre atentatul comis împotriva papei Ioan Paul al II-lea.

Prea Fericitul Părinte Patriarh Iustin a adresat, de îndată, înștițătorului Bisericii Romano-Catolice următoarea telegramă:

„Profund mișcat de tristul incident care a amenințat viața Sanctității Voastre, ne rugăm Bunului Dumnezeu de a Vă restabili cît mai curînd posibil, cu noi puteri de muncă, pentru ca în deplină sănătate să continuați misiunea Sanctității Voastre, în

slujba Bisericii Romano-Catolice și pentru bunăînțelegerea între oamenii din lumea întreagă.

Cu dragoste creștinească în Hristos Domnul nostru”

† IUSTIN,

Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

*

Prea Fericirea Sa, a primit următoarea telegramă de răspuns:

„Profund mișcat de afețiunea Prea Fericirii Voastre, Sanctitatea Sa Ioan Paul al II-lea Vă mulțumește din toată inima pentru rugăciunile pe care le-ați înălțat în sănătatea Sa.

Cu respectuoase și frățești sentimente”
Cardinalul CASSAROLI

Schimb de telegrame

Pagini din istoria românilor americani (4)

Puternicul exod de emigranți români ce se îndrepta la începutul acestui secol spre țărîmul american, a determinat, așa cum era de așteptat, o serie de mutații, atât în sfera socialului, cît și a economicului. Schimbările survenite prin plecarea zecilor de mii de emigranți, au produs dereglarea echilibrului de forță de muncă existent, proces urmat de scăderea accelerată a producției agricole și de apariție a fenomenului de criză economică.

Concomitent cu îngreunarea procesului de pătrundere a imigranților în America, s-a creat panică și în sînul guvernului dualist, lipsit în acest mod de puternicul contingent al brațelor de muncă, exodul de emigranți pricinua grele pierderi țării. Formarea și educarea tinerelor cadre pe socoteala statului și pierderea acestora ca urmare a emigrației, s-au repercutat curînd în domeniul calității muncii și în diminuarea bugetului. La nivel de imperiu s-a ajuns pînă la boicotaarea acestui fenomen, refuzîndu-se eliberarea de pașapoarte, sau închizîndu-se granițele, fapt ce a determinat înaintarea de plîngeri și proteste a celor obidiți către guvern.

La avalanșa de plîngeri din partea populației, ca și în urma întocmirii statisticilor și dărilor de seamă de către birourile de emigrare din imperiu, guvernul austro-ungar a căutat a analiza fenomenul în toată complexitatea sa, a implicațiilor acestuia, în vederea înlăturării, sau măcar al diminuirii lui.

În cadrul congresului privitor la emigrare, care s-a ținut la Timișoara încă în anul 1902, s-au

analizat cu atenție cauzele care puneau în mișcare puternicul aflux de emigranți spre America. Participau în acest for mare proprietari de moșii și fabrici, bancheri, comercianți, economiști, sociologi, țărani maghiari și germani. Din păcate nu au fost convocați reprezentanții românilor, sîrbilor, cehilor, croaților sau slovacilor, pentru o expunere veridică de motive, care să permită o soluționare echitabilă în interesul tuturor popoarelor din imperiu. În urma discuțiilor purtate, s-a ajuns la concluzia că adevăratele cauze nu trebuie căutate în emigranți, ci în criza economică ce bîntuia în imperiu, în sistemul greșit de învățămînt și slaba culturalizare a maselor, în dezinteresul factorilor politici față de nevoile țărănimii, precum și în stadiul incipient de dezvoltare a industriei și comerțului.

Pe la anul 1910 emigrarea și-a pierdut caracterul ei firesc, devenind tot mai mult stimulată, ceea ce a dus la apariția unei noi meserii, aceea de „agent al societăților de vapoare”. O caracteristică a acestei perioade o reprezintă lipsa de orientare a emigranților noștri, majoritatea fiind analabeți și ușor influențabili. Aceste lipsuri, ce scădeau calitatea forței de muncă în fabricile americane, a determinat guvernul Statelor Unite a înăspri legile de imigrare și a selecționa mai riguros materialul uman care intra în țară. După afirmația șefului Oficiului de imigrare de la Washington în raportul său pe anul 1911 către ministrul comerțului, se preciza: „Izvoarele emigrației noastre au suferit în anii din urmă o schimbare hotărîtă,

de mare importanță pentru țara și poporul nostru. O mare parte a emigrației noastre de astăzi este ARTIFICIALĂ, întrucît este pornită și incurajată de oameni și corporații, al căror interes principal este să sporească numărul călătorilor de interpunte al societăților de navigație; să introducă în Statele Unite un prios de muncitori de rînd, leftînd astfel munca, sau să-i exploatze pe sârmanii emigranți ignoranți în folosul lor, dîndu-le imprumuturi cu interese uriașe...”. Din același motiv societățile de vapoare au încercat adesea a contracta încă din Europa mîna de lucru necesară în fabrici, pe șantiere, la căile ferate sau în mine — contravenție gravă la legile americane, obligate a lua măsuri de protejare a intereselor muncitorilor americani, dintre care foarte mulți erau șomeri. Introducînd un număr însemnat de imigranți în S.U.A., societățile de navigație determinau cu bună știință ieftinirea forței de muncă și creșterea ratei șomajului, rotunjindu-și în același timp veniturile. Acest fapt îi nemulțumește profund pe muncitorii americani, obligîndu-i a se solidariza cu guvernul în vederea limitării accesului imigranților în America. Urmare a pătrunderii masivului exod de străini pe teritoriul S.U.A. s-a redus consumul, a fost diminuată producția din lipsă de piețe de desfacere, a crescut rata șomajului și s-au închis fabricile, s-au dezlîntat criza economică și cea financiară, s-a ajuns la panică și inflație.

Prof. Eugen Lazăr

Muzeul Brukenthal Sibiu

Sfințirea bisericii din Floroaia Mare, protopopiatul Sfîntu Gheorghe

Asemenea credincioșilor și mulțor preoți din Arhiepiscopia Sibiului, preoții și credincioșii din prot. Sf. Gheorghe au aceeași rîvnă și dragoste în a-și îngriji și împodobi sfințele lor locașuri de închinăciune unde s-au odihnit sufletește moșii și strămoșii lor, unde-și găsesc și ei lumină, hrană și întremare lăuntrică.

Între sfințele bisericilor din prot. Sf. Gheorghe, cărora li s-au făcut în ultimul timp reparații generale sau au fost împodobite cu haina binecuvîntată a picturii se numără și biserica din parohia întorsura Buzăului III — Floroaia Mare, careia i s-a mărit funcționalitatea, a fost pictată, a fost înzestrată cu un nou clopot, cu strane noi etc.

Nefiind sfințită de arhieru, din încredințarea I.P.S. Mitropolit Teoctist al Moldovei și Sucevei și locțiitor de Mitropolit al Ardealului, sfințitul locaș a fost sfințit de către P.S. Episcop-vicar Lucian Făgărășanul, Duminică, 17 mai 1981, P.S. Sa fiind însoțit de la Centrul arhiepiscopesc din Sibiu de P.C. cons. Gh. Papuc, P.C. asist. V. Mihoc și C. diac. I. Galea.

Cuvînt de bun venit a rostit P.C. prot. P. Dumbravă (Sf. Gheorghe).

Răspunsurile au fost date de un cor restrîns al studenților teologi, unele cîntări liturgice fiind executate de un grup de credincioși localnici, iar altele de întreaga obște, prezentă în număr mare.

La priceastna din cadrul Sfinței Liturghii arhierestii ce a urmat după slujba sfințirii, a predicat P.C. asist. V. Mihoc, care a vorbit despre Sf. Biserică, mijloc de vindecare a multora din suferințele noastre, așa cum a fost vindecat slăbănogul din Capernaum despre care s-a vorbit în pericopa evanghelică.

După Sf. Liturghie, o dare de seamă asupra lucrărilor săvîrșite a făcut P.C. paroh Gh. Tohăneanu, care, pentru munca depusă, a fost distins cu rangul de iconom, iar C. pr. A. Prunea, care de asemenea a păstorit mulți ani această parohie, cu rangul de sachelar.

Cuvînt de învățătură a rostit în încheiere P.S. Episcop-vicar Lucian, care a zăbovit cu deosebire asupra bucuriei, latură de seamă a vieții noastre creștine și care înălță neîncetat sufletul omnesc, dîndu-i putere să biruiască multe din ispitele și încercările vieții. P.

ARTICOLELE ȘI CORRESPONDENȚA se adresează REDACȚIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACȚIE: Dr. Nicolae Mladin, Mitropolitul Ardealului — președinte; Lucian Făgărășanul, Episcop-vicar — vicepreședinte; Pr. prof. Dr. Dumitru Abrudan — redactor responsabil; Lector Aurel Jivi — redactor adjunct; Arhid. Gheorghe Papuc, Pr. prof. Dr. Mircea Păcurariu — membri; tehnoredactor: Diac. Ezechil Oancea.

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136-137 — telex: 11226, București, str. 13 Decembrie nr. 3.